

עין משפט
נר מצוה

ע א ב מו' פ"ד מהל' ערכין ומתמין הל' סח סתם עשין קלנא:

עא ג מיי' שס הל' ז': **עב** ד מיי' פכיו מהל' מביהה' ג סתם עשין פס טושי' ח"מ סי' רטו סעף ה':

עג ה מיי' פיה מהל' מתנות עניס הל' די: **עד** ו מיי' שס הל' יח:

מוסף תוספות

א. שהיתה קנייה לו לבן בחיי אביו לפירות לאכול הפירות ולא לגופה שהיו עתיד לחזור ביובל. ופי' ערכין טו: ב. ג. [ד"כ] מת אביו קודם שהקדישה הוא דקא ירית לה לגופה ושרה אחוזה היא. טז. ג. אבל הקדישה בעודה שרה מקנה ואח"כ מת אביו לא רביא לן קרא התייה אחוזה אלא שרה מקנה והיא. טז. T. עין לעל עא: מודה מפנישתי.

רבינו גרשום

אלא קשיא. דך דקתני מנחי ר' שמעון אמר המקדיש את השדה הקדיש חרוב וסדן שקמה וקתני הכא מיט' הואיל וינקי משרה הקדש לאמנא דס"ל ר"ש מקדיש בעין יפה מקדיש כל השדה הי' מקדיש אילנות בעין יפה הקדיש והקדיש הקרקע ומקומן. ומנהיג לעולם ס"ל לר"ש מקדיש בעין רעה מקדיש ושייר הקרקע והאי דקאמר הואיל וינקי משרה הקדש דמשמע בעין יפה מקדיש בדבריהן דרבנן קאמר ליה וכו': מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ושיורי משייר אפי' חרוב ושקמה וקרקע וסדן מקומן: הואיל ויונקין משרה הקדש אבל דיהו דלא מכחשי בארעא לא. ורבנן אמרו ליה ל"ש. וכי היכי דהקדיש חרוב וקדיש שקמה ד"ל הקדיש בור דרות אפי"ג איני מכחשי בארעא ולעולם ברייתא דערכין ר"ש היא: במאי אוקימתא להך ברייתא דערכין כר"ש. אי ר"ש אימא סיפא וכו' וניזיל בתר שעת הפדיון. דכי קא פודה הני אילנות בהויא שנתא הקרקע נתקדיש ואמאי פודה את האילנות לבדן בשווייהן. לויפרקתו אגב קרקע כשיעור בית זרע חומר שעורים כו': ללוקח שדה מאביו. שנאנה ממנו: מנין שתיה לפניו כשדה אחוזה. אפי"ג דקאמא מאביו ופריך ליה בדין שדה אחוזה זרע חומר שעורים בהמשכים שקל כסף: תל אס את שדה מקנתו אשר לא משרה אחוזהו יקדיש וחשב לו הכחן את מכס' ופודה אותה בשויה: שדה מקנה. דעלמא שאניה ראויה להיות שדה אחוזה שאניה של אבותיו ופדה בשויה: יצאה לו שכנהא מאביו שאם לא קנאה היתה ראויה להיות לו שדה אחוזה שירשה מאביו להכי פודה אותה כדון שדה אחוזה דביו ר' אחימא קרא לזרשה דרימ' קאתי. דהכי מסתבר קרא כר"ם: אלא לאו משום דאולי בתר פדיון. ודקא קשיא לילול בתר פדיון דבההוא שעתא שדה אחוזה היא. ואי ברייתא דערכין [אליבא דר'] שמעון היא לילול לבתר פדיון. הא לא משום ההוא נפיעא דאולי בתר פדיון אלא מש"ה אמרי דאמתי קא מיבעי לן מני: אמר רב נחמן. לעולם ברייתא ר"ש. ודקא קשיא לילול בתר פדיון דבההוא שעתא שדה אחוזה היא. א"כ. הוא כדאמר ר"מ ניתכוב קרא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזהו דאי כתב הכי הוה משמע אותה אינה נפדית כי אם בשווייה אבל אותה שדה שלקחה ר"ש וי' יהודה דכשדה אחוזה דמיא אפי"ג דהקדישה קודם שמת אביו משום דקרא אשכח ודרוש: א"כ. הוא כדאמר ר"מ ניתכוב קרא אם את שדה מקנתו אשר לא משרה אחוזהו ש"מ ראויה וכו': תורת אילן עליו. דהויא דובין כי אילנות והאי חרוב מורכב או סדן שקמה בתריהו מצטרף בהוי שני אילנות וקנה קרקע דחשיב שדה אילן: תורת קרקע עליו. דלא מודבין אגב ארעא דכי היכי כי מכר קרקע לא מכר לו בור ורות הכי לא מכר נמי האי חרוב וסדן דדבר חשוב בפ"ע הוא: תורת עומר עליו. דהכי קיל דשני עומרין שכחה ג' אינן שכחה. ואם השנים הם כל אחד כשיעור עומר והאי עומר של סאתים הוה ביניהם השלישי לא לימא דהוי השנים שכחה והאי עומר גדול לשנים הווי ג' ולא הוי שכחה: ותורת גדיש עליו.

עב:

הבי גרסינן ואי"ל רבי יהודה ור"ש הקדיש ואח"כ מת אביו כשדה אחוזה דמיא. ולא גרסינן היכא דמת אביו ואח"כ הקדישה לא נריך קרא דשפיר נריך קרא לכך אלא ר' יהודה ור"ש ידיעי מסבגרא דהוא הדין הקדישה ואח"כ מת אביו משום דלואי בתר פדיון אלא כהשולח (גיטין דף מח). גרסינן ליה והסופרים עשו וכמנזו גם כאלן: **קרא** אשכחו ודרוש. ה"נ הוה מני למדמי דכזה פליגי רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות^[א] ללא קנין הגוף דמי ולא אילטרין קרא למת אביו ואחר כך הקדישה דהא לגמרי הוה שדה אחוזה דהא צמי האז לא היה לו כי אם פירות^ב ולא אילטרין קרא אלא להקדישה ואח"כ מת אביו ולא משום דלואי בתר פדיון ורבי מאיר סבר כקנין הגוף דמי ואילטרין קרא למת אביו ואחר כך הקדישה שלא ירש כלום דמיקרא^ג נמי הימה שלו^ד והכי הוה צעי לאוקמי פלוגתא בסוף השולח (סו):

לדבריהם דרבנן. ולא מני למימר דסבגרא דנפשיה קאמר דהא לדידיה אפילו הקדיש אילן לא הקדיש קרקע כדקמי' כזרייתא כ"ש דלא הקדיש עס השדה קרקע הצריך לאילן כדפרישתי לעיל^ה:
הדרן עלך המוכר את הבית

ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש מגין שתהא לפניו כשדה אחוזה תלמוד לומר ואם את שדה מקנתו אשר לא משרה אחוזהו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו רבי יהודה ורבי שמעון ^א) היבא דמת אביו ואחר כך הקדישה בלא צריכי קרא כי אצמריך קרא היבא דהקדישה ואחר כך מת אביו מנא להו אי מהאי קרא אימא לכדרבי מאיר הוא דאתא אלא לאו משום דאולי בתר פדיון אמר רב נחמן בר יצחק לעולם בעלמא רבי יהודה ורבי שמעון לא אזלי בתר פדיון והבא קרא אשכחו ודרוש א"כ לכתוב **קרא** ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזהו אי נמי שדה אחוזהו מאי אשר לא משרה אחוזהו את שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה אמר רב הונא חרוב המורכב וסדן השקמה תורת אילן עליו ותורת קרקע עליו תורת אילן עליו ידהיבא דאקדיש או זבין שני אילנות והאי יש לו קרקע תורת קרקע עליו ידלא מודבן אגב ארעא ואמר רב הונא עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו תורת עומר עליו ידשני עומרים שכחה שנים והוא אינן שכחה תורת גדיש עליו דתנא^י עומר שיש בו סאתים ^ב) שכחו אין שכחה אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש חרוב המורכב וסדן השקמה באנו למחלוקת רבי מנחם ^ג) (בר) יוסי ורבנן ולימא

דנשעת הקדשה כבר היטה שדה אחוזה ממנ: כשדה אחוזה. לפדותה כסלע ופוגדיון לשנה: דקרא ונתן את הערבי: **שדה שאינה ראוי**. נשעת הקדש להיות שדה אחוזה היסו ולמחר כגון שלקחו מאחר אי נמי מאביו ולא מת קודם היוכל. וקא ס"ד השתא דקרא לא כמר דייק ולא כמר דייק אלא לפי סברת דבריהן מפרשים הפסוק דל"ל לרבי שמעון דלואינן ככל הקדשות בתר שעת פדיון כקנין כל דבר שאין לוקחין את החפץ אלא לפי שוויו נשעת מקח: **שהיא שדה אחוזה**. נשעה שהקדישה דלילו לא מת אביו היטה חחרת ציוכל לצאיו כדכתיב [שם] נשנת היוכל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו ועתה כשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה ^א) ויחזור לו ציוכל אצל הקדישה ואח"כ מת אביו כ"ל לר"מ דלינה כשדה אחוזה: **(לדבר"מ הוא דהאס. דמרביי אחד אין לך לרבות אלא ההוא דדמי טפי לרביי אלא [נלאן] משום דלואי מסבגרא נשעת פדיון ומפרשי ליה לקרא לפי דעתם: קרא אשכחו. דמרבי ליה כהדיא אצל בעלמא ניזיל גבי שעת הקדש לחומרנא דכיון דקדשו אילנות לדמיהן אין לנו להפסיד הקדש: א"כ. כדר' מאיר דלא ריבה הכתוב דין שדה אחוזה אלא מת ואח"כ הקדיש: ה"ג לנפשו קרא אשר לא שדה אחוזהו מאי משרה. דהכי משמע קרא) ואם את שדה מקנה שאינה מקנת שדה אחוזה אצל אם היא שדה אחוזה מקנת דהיינו הקדישה ואח"כ מת אביו דכמעט ו קנוי היא ככלל שדה אחוזה נשעת הקדש שהרי יכולה להיות שדה אחוזה אם ימות קודם היוכל ועולם בתר שעת הקדש **אזיל: יש לו קרקע**. כדין הקונה שלשה אילנות בנחך של צצירו [נלמן פא]. דחשיבותו לא מגרע כמו: **דלא מיוזבן אגב ארעא**. כדתנן במתני' [לעיל סח:] ואם היו שני אילנות והאי חרוב האילנות מכורין והאי אינו מכור ומשום רישא נקט סיפא: **סורס עומר עליו**. כשיש עמו שנים מנטרפין לשלשה גדיש וגם עומר שיש בו סאתים מפיק ליה הסם מדכתיב [שם] לקחתו למעוטי האי דלואי ניקח בפעם אחת יפה: **סורס גדיש עליו**. דאפילו כשהוא לצדו אינו שכחה כדדרשין בספרי [שם] עומר ולא הגדיש: **חרוב המורכב וסדן השקמה**. אם קדוש ככלל שדה אם לאו באלו למחלוקת ר' מנחם כר' יוסי ורבנן דלרבנן קדשי דבעין יפה מקדיש כדתנן במתניתין [לעיל עא]. ורבי מנחם כר' יוסי כרבי שמעון דבעין רעה מקדיש ואפי' חרוב שיונק מן השדה לא קדיש דבעין רעה כל כך הקדיש את השדה ששייר מן השדה לצורך יניקת חרוב שלו וכדפרישתי לעיל רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו כו'. והכי הוה שמיע ליה ריש לקיש מרבותיו דרבי מנחם כרבי יוסי כצירא ליה כרבי שמעון:**

דמוקמת כר"ש לילול בתר שעת פדיון: לא צריך קרא. היבא דכי הקדישה היה שדה אחוזה כי איצטרך קרא וכו': ומנא להו. לר' יהודה ור"ש דהיבא דהקדישה ואח"כ מת אביו כשדה אחוזה כמש דמיא: אי מהאי קרא. דכתיב ואם משרה אחוזהו וגו':

אימא קרא לזרשה דרימ' קאתי. דהכי מסתבר קרא כר"ם: אלא לאו משום דאולי בתר פדיון. ואי ברייתא דערכין [אליבא דר'] שמעון היא לילול לבתר פדיון. הא לא משום ההוא נפיעא דאולי בתר פדיון אלא מש"ה אמרי דאמתי קא מיבעי לן מני: אמר רב נחמן. לעולם ברייתא ר"ש. ודקא קשיא לילול בתר פדיון דבההוא שעתא שדה אחוזה היא. ואי ברייתא דערכין [אליבא דר'] שמעון היא לילול לבתר פדיון. הא לא משום ההוא נפיעא דאולי בתר פדיון אלא מש"ה אמרי דאמתי קא מיבעי לן מני: אמר רב נחמן. לעולם ברייתא ר"ש. ודקא קשיא לילול בתר פדיון דבההוא שעתא שדה אחוזה היא. א"כ. הוא כדאמר ר"מ ניתכוב קרא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזהו דאי כתב הכי הוה משמע אותה אינה נפדית כי אם בשווייה אבל אותה שדה שלקחה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה ודאי הווא לפניו כשדה אחוזה ונפדית בבית זרע חומר שעורים: אי נמי. הכי מיבעי לקרא למימר אשר לא שדה אחוזהו מאי כתיב משרה אחוזהו ש"מ ראויה וכו': תורת אילן עליו. דהויא דובין כי אילנות והאי חרוב מורכב או סדן שקמה בתריהו מצטרף בהוי שני אילנות וקנה קרקע דחשיב שדה אילן: תורת קרקע עליו. דלא מודבין אגב ארעא דכי היכי כי מכר קרקע לא מכר לו בור ורות הכי לא מכר נמי האי חרוב וסדן דדבר חשוב בפ"ע הוא: תורת עומר עליו. דהכי קיל דשני עומרין שכחה ג' אינן שכחה. ואם השנים הם כל אחד כשיעור עומר והאי עומר של סאתים הוה ביניהם השלישי לא לימא דהוי השנים שכחה והאי עומר גדול לשנים הווי ג' ולא הוי שכחה: ותורת גדיש עליו.

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

והיינו דקפריך ואלא קשיא הואיל ויונקין כו'. כמו וליטעמין דלמקשי' לרב הונא תקשי דר' שמעון אדרבי שמעון דהכא שמעינן ליה צעין רעה מקדיש ולעיל קאמר הואיל ויונקין כו' דמשמע הכל הקדיש צעין יפה ולא שייר קרקע לחרוב שלו: ה"ג אלא ר"ש לדבריהם

דרבנן כו'. ושינויא הוא דקא משני דלא תקשי למאי דאמר רב הונא [עא]. ואפילו לרבי עקיבא כו' ולא תקשי נמי דר"ש אדר' שמעון כו': **מקדיש נמי צעין רעה מקדיש**. דאפי' צמה שהקדיש משייר לעלמו וכיון דלא הקדיש חרוב ושקמה לא הקדיש נמי קרקע הצריך לו כמו גבי מוכר ושייר אילנות לפניו יש לו קרקע אפי' לר"ע כמו שאמר רב הונא וכל שכן לרבנן: **אלא לדידכו**. דאית לכו צעין יפה יומר מדאי גבי הקדש אפי' להקדיש צור וגמ' שאינם ככלל שדה די היה ללס אילו עשיתם מקדיש כמוכר לר"ע למימר ציה עין יפה לגבי מאי דמקדיש כהדיא כגון המקדיש את השדה הקדיש כל הקרקע כולו צעין יפה ולא שייר מן הקרקע כלום לצורך חרוב שלו נמנא יונק מן ההקדש וקדוש אצל צור ודות וסודן וכל הכך דאמרין לעיל [שם] דאינן ככלל שדה לא ליקדשו שהרי אין דעמו להקדיש יומר ממה שהוא מפרש: **ואמרי ליה רבנן לא שגא**. כלומר לא חשו לדבריו דהא קאמרי הקדיש את כולן דמדמו ליה לנומן ממנה שנומן ומקדיש צעין יפה כל מה שנשדה הואיל ושייר גביה דשדה פורתא ומשתא מיתוקמא מילתיה דרב הונא אפילו כרבי עקיבא כדאמרין מעיקרא: **ליוזל בטר שעת פדיון**. דהא עכשיו הכל קדוש אילנות כהדי קרקע והכל קרוי שדה: **דהא שמעינן ליה כו'.** וסבגרא בעלמא היא ^א) והכי משמע ליה קרא [ויקרא סז] ואם משרה אחוזהו יקדיש איש לה' והיה ערכך עכשיו נשעת פדיון צית זרע חומר פודהו כשוייו כדכתיב כהדיא כפרשה [שם] אצל כשדה אחוזה קנב הכתוב זרע חומר שעורים כשמיים שקל כסף: **ואחר כך מס אביו**. וכ"ש אם מת אביו מחלה ואחר כך הקדישה וסיפיה

הקדישה ואח"כ מת אביו, דל"כ דל"כ מרבי אלא מת אביו ואח"כ הקדישה, לכתוב קרא כו' אשר לא אחוזהו. וכן ערך המוכר את הבית

מסורת הש"ס

א) ערכין ד. ט: גיטין מח.
ב) פאה פ"ו מ"ו, ג) ג"ל כדכין.

תורה אור השלם

1 ואם את שדה מקנתו אשר לא משרה אחרתו יקדיש לקי' ויקרא כו כב

הגהות הב"ח

א) גבי ואילו ר' יהודה ור"ש אפי' היבא דהקדישה ואח"כ מת אביו הוה שדה אחוזה מנא לכו כ"ל וזמיתו היבא דמת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכי קרא כי איצטרך קרא נמחק:
ב) שם שט כו סאתים ושכחו אינו ששה:
ג) רשב"ם ד"ה דהא שפעין וכו' בעלמא היכי דניזיל בתר פדיון הוה משמע ליה:
ד) ר"ה שהיא שדה וכו' שדה אחוזה אצל הקדיש ואח"כ מת אביו כ"ל וזמיתו ויחזר לו ציוכל נמחק:
ה) ד"ה הי"ג וכו' ואם את שדה מקנתו שאינה מקנת וכו':
ו) ב"א דמעט קט היא ככלל:

מוסף רש"י

מגין ללוקח שדה מאביו כר'. שדה אחוזה אם הקדישה ולא נגלה קודם ציוכל ומכרה גובר לאחר אינה נגללת עוד ובהיא יוצאה ציוכל מיד הלקוח מן הגובר מתחלקת לכתיבי שגלמא [ויקרא סז] ואם לא יגלל את השדה וגו' והיה השדה נגלמא וגו' ובהיא נגללת כשקדישה ולא נגלה ומכרה הגובר כשהיא יוצאה ציוכל חחרת נגלמא כהלאשנים שמכרה לתקדיש, שגלמא כשנת היוכל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו' מקנה, הואיל ולאחר שמת אביו וכו' שדה אחוזה נעדין ^א) מגין שתהא לפניו כשדה אחוזה. אם לא נגלה ומכרה הגובר שיואלה לכתיבי ציוכל [גיטין מח]. ומדינת כתיבשים שקלין ולא כהיי (שד"כ ז'). אשר לא משרה אחוזהו. קרא ימירא הוא [גיטין מח]. שעתה שאין ראויה. נשעת הקדיש, ליהויל לו שדה אחוזה לעולם (שם) יש לה דין שדה מקנה לפדות כשוייה שעה מקנה (ש"ס). יצתה זו כו'. וכל שכן מן אביו ואחר כך הקדישה, דנשעת הקדש כבר היטה אחוזה (גיטין מח). ר' מאיר אומר. זו אינה שדה אחוזה ומחרת לו כמתמא אביו שמכרה לו וקרא כי אלא למת אביו ואחר כך הקדישה אלא צריכי קרא. וכן הקדישה. נשעת הקדש איך שדה אחוזה אצל הקדישה ואחר כך מת אביו אינה אלא כשדה מקנ (שד"כ ז'). לא צריכי קרא. דלי צריכא קרא, הקדישה ואחר כך מת אביו מנא לכו [גיטין מח]. אי מהאי קרא. דלמי לא משדה אחוזה, דלמא לאו למעוטי הקדישה ואח"כ מת אביו אלא למעוטי מת אביו ואח"כ הקדישה, וכדדרש ליה ר' מאיר (שד"כ ז'). בטר פדיון. וכיון דנשעת פדיון מת אביו, הוה ליה שדה אחוזה (שם). קרא אשכחו ודרוש. לרביי מנא אף ואלא לכמוז משנה [גיטין מח].